

Скок Олександра Сергіївна

доцент кафедри кримінально-правових
дисциплін, кандидат юридичних наук

Омельченко Станіслав Валентинович

слухач магістратури
Навчально-наукового інституту заочного
навчання та підвищення кваліфікації
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ
ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН**

За статистичними даними Генеральної прокуратури України за 2018 рік було обліковано 3 541 кримінальне правопорушення у сфері господарської діяльності, натомість у 2019 році - 3 594 [1]. Очевидно, що за останній рік кількість злочинів у сфері господарської діяльності дещо збільшилася.

У 2019 році до Розділу VII Особливої частини КК України були внесені суттєві зміни, які вплинули на законодавче регулювання кримінальної відповідальності за вчинення злочинів у сфері господарської діяльності.

Всі законодавчі зміни, які відбулися у 2019 році та, якими безпосередньо було внесено зміни до Розділу VII Особливої частини КК України можна поділити на чотири етапи.

Перший етап пов'язаний із прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження українських лісів» від 25 квітня 2019 року, № 2708-VIII. У КК України примітку до статті 201¹ було викладено в новій редакції: «Примітка. 1. Під цінними та рідкісними породами дерев у цій статті слід розуміти роди дерев, передбачені статтею 1 Закону України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язаної з реалізацією та експортом лісоматеріалів. 2. Під переміщенням у великому розмірі у цій статті слід розуміти переміщення лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, а також лісоматеріалів необроблених, вартість яких у вісімнадцять і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, під переміщенням в особливо великому розмірі - вартість яких у тридцять шість і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян» [2].

Згідно із положеннями Пояснювальної записки до Закону України № 2708-VIII примітка до статті 201¹ КК України потребувала корекції, що пов'язано із контрабандою лісу-кругляка. Народні депутати зазначали, що незважаючи на суттєві економічні та фіскальні результати дії мораторію на експорт лісу-кругляка, й досі залишається не вирішеним питання безконтрольних варварських рубок українських лісів. Попередня редакція Примітки до ст. 201¹ КК України передбачала великий розмір шкоди такий, що у тисячу і більше разів перевищував неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а шкодою в особливо великому розмірі таку шкоду, яка у дві тисячі і більше разів перевищувала неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Другий етап передбачає прийняття Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо зменшення тиску на бізнес» від 18 вересня 2019 року, № 101-IX. По-перше, зазначеним законом було декриміналізовано діяння, яке полягало у фіктивному підприємстві. Ініціаторами законопроекту було наведено аргументи, що кримінальна відповідальність за фіктивне підприємство є одним із способів тиску на бізнес в Україні. Зокрема, було зазначено, що «... окрім самого факту наявності кримінальної відповідальності за вказане діяння, контролюючі органи використовують вироки і матеріали досудового розслідування (протоколи допиту директора суб'єкта підприємницької діяльності) у якості доказової бази під час притягнення до фінансової відповідальності за порушення норм податкового законодавства. Тому, обґрунтовуючи доцільність декриміналізації фіктивного підприємства, варто акцентувати увагу на неспроможності при застосуванні статті 205 КК України досягнення мети кримінальної відповідальності та проблемі застосування статті 205 КК України, що полягає, зокрема у використанні у якості доказової бази фактів та обставин, встановлених вирокіом суду за статтею 205 КК України, та матеріалів досудового розслідування під час притягнення до фінансової відповідальності за порушення норм податкового законодавства...» [3].

Натомість, Головне юридичне управління звертало увагу на слабку аргументацію в

частині декриміналізації статті 205 КК України, пов'язану із тим, що декриміналізація діяння, повинна мати серйозне обґрунтування і бути результатом аналізу практики застосування відповідної статті КК України (незначна суспільна небезпека діяння, рідкісне застосування відповідної статті на практиці, наявність інших нормативно-правових актів, за допомогою яких можна боротися з відповідним видом суспільно-небезпечної поведінки).

Окрім декриміналізації статті 205 КК України, змін зазнала стаття 212 КК України. Так, чинні редакції санкцій ст. 212 КК України, яка передбачає відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), в ч. 1 ст. 212 закріплюють покарання у вигляді *штрафу від трьох тисяч до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років*, а за діяння, передбачені ч. 2 ст. 212 у вигляді - *штрафу від п'яти тисяч до семи тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років*.

Також, згаданим законом № 101-ІХ, було збільшено значний, великий та особливо великий розміри коштів суми єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування чи страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, - з «тисячі» на «три тисячі» (значний розмір); «три тисячі» на «п'ять тисяч» (великий розмір) та з «п'яти» на «сім тисяч» (особливо великий розмір).

Третій етап законодавчих змін пов'язаний із прийняттям Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо викривачів корупції» від 17 жовтня 2019 року № 198-ІХ, спрямованого на захист викривачів корупції як одного із пріоритетних завдань Національної ради з питань антикорупційної політики, враховуючи те, що регулювання у сфері захисту викривачів корупції потребує суттєвого вдосконалення з метою його приведення у відповідність із міжнародними стандартами та найкращими практиками [4]. Так, статтю 231 КК України було доповнено приміткою такого змісту: «Примітка. Публічне, у тому числі через засоби масової інформації, журналістів, громадські об'єднання, професійні спілки, повідомлення особою інформації про вчинення кримінального або іншого правопорушення, здійснене з дотриманням вимог закону, не є діями, передбаченими цією статтею, і не тягне за собою кримінальну відповідальність».

Четвертий етап змін, які вплинули на положення Розділу VII Особливої частини КК України можна пов'язати із прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про видобуток бурштину та інших корисних копалин» від 19 грудня 2019 року № 402-ІХ [5]. Зазнала змін стаття 206 КК України, яка передбачає відповідальність за протидію законній господарській діяльності. Суттєвим моментом слід відзначити криміналізацію незаконного видобування, збуту, придбання, передачі, пересилання, перевезення, переробки бурштину та доповненням КК України статтею 240¹. Відповідно до положень Пояснювальної записки до даного Закону, метою його прийняття стало правове врегулювання відносин щодо користування надрами з метою видобування бурштину, припинення незаконного видобування бурштину, а також створення сприятливих умов для розвитку в Україні галузі економіки, залучення у цю галузь інвестицій та нових технологій, зростання рівню життя населення в місці видобування бурштину, забезпечення охорони навколишнього природного середовища під час видобування бурштину та рекультивативі порушених земель.

Отже, положення Розділу VII Особливої частини КК України, за останній рік, зазнали суттєвих змін. Прийняття низки законів України №№ 2708-VIII, 101-ІХ, 198-ІХ, 402-ІХ, - вплинули на питання криміналізації та декриміналізації протиправних діянь.

1. Статистичні дані Генеральної прокуратури України за 2018, 2019 р.р. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113653&libid=100820& (дата звернення 18.02.2020).

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження українських лісів: Закон України від 25 квітня 2019 року, № 2708-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2708-19#n14> (дата звернення 15.02.2020).

3. Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо зменшення тиску на бізнес: Закон України від 18 вересня 2019 року, № 101-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/101-20#n7> (дата звернення 20.02.2020).

4. Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо викривачів корупції»: Закон України від 17 жовтня 2019 року № 198-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/198-20#n167> (дата звернення 19.02.2020).

5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про видобуток бурштину та інших корисних копалин: Закон України від 19 грудня 2019 року № 402-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-20#n54> (дата звернення 20.02.2020).